

KERNCIJFERS EN VOORNAAMSTE RESULTATEN VAN DE BELGISCHE VERZEKERING IN 2002

1. INLEIDING

2. INCASSO'S

3. TECHNISCHE VOORZIENINGEN EN BELEGGINGEN

- 3.1 *Analyse van de technische voorzieningen*
- 3.2 *Analyse van de beleggingen*
- 3.3 *Financiële opbrengsten en rendement van de beleggingen*

4. COMMISSIELONEN EN KOSTEN

- 4.1 *Beheers- en administratiekosten*
- 4.2 *Commissielonen*
- 4.3 *Alle kosten en commissielonen*

5. RENDABILITEIT EN „FINANCIAL DEPENDENCY RATIO” (FDR)

- 5.1 *Synthese van de resultatenrekeningen*
- 5.2 *Spreiding van de boekhoudkundige resultaten*
- 5.3 *Rendabiliteit van het eigen vermogen*
- 5.4 *Financieel Dependency Ratio en aan de technische voorzieningen toegekende opbrengsten*

6. SOLVABILITEIT

- 6.1 *Solvabiliteitsmarge*
- 6.2 *Solvabiliteitsmarge leven*

7. ONTWIKKELING VAN DE BELANGRIJKSTE RESULTATEN

- 7.1 *Levensverzekering: op zoek naar meer veiligheid*
- 7.2 *Verzekeringen niet-leven*

8. ANALYSE VAN DE BOAR-TAKKEN

SPECIAL

STATISTISCHE REEKS



1. Inleiding In the heart of darkness

2

ASSURINFO NR 30 – 25 SEPTEMBER 2003

Joseph Konrad Korzeniowski, in de literatuur beter bekend onder de naam Joseph Conrad, koos als titel voor een van zijn meesterwerken „Hart der duisternis”. Een titel die ook het gevoel weergeeft dat de verzekeraars tijdens het hele jaar 2002 gehad hebben, een jaar dat in dit speciale nummer van Assurinfo de revue passeert.

De sector heeft immers een nooit geziene crisis doormaakt, waarin alle vertrouwde bakens en referentiepunten verdwenen leken te zijn. De sector werd bijzonder zwaar getroffen door een financiële crisis die aandelen- en obligatiemarkten geteisterd heeft, terwijl de ontoreikende prijzen die in het verleden gehanteerd werden op technisch vlak cash betaald worden. Om de continuïteit van de verrichtingen, en vooral van de tegenover de verzekerden aangegane verbintenissen te garanderen, dienden er drastische maatregelen genomen te worden: het ging om het voortbestaan van de verzekering. De situatie kan namelijk niet beschouwd worden als een van die cyclische veranderingen die de verzekering gewoon is, maar maakt het noodzakelijk om weer op nieuwe grondslagen van start te gaan.

Nu het ergste van de storm achter de rug is, lijkt de sector behoorlijk aangeslagen. De verliezen hebben in 2002 een recordpeil bereikt en een groot stuk van de markt getroffen, in tegenstelling tot wat in het verleden het geval was. Het voor de verzekering kenmerkende kapitaaloverschot is een kapitaaltekort geworden. Makelaars en klanten betreuren nu het gebrek aan middelen dat tot schaarste van het aanbod, vooral voor de extreme risico's, en dus tot hoge prijzen leidt. Financiële waarborgen op zeer lange termijn aanbieden, wat toch het kenmerk van de traditionele levensverzekering is, vergt vandaag bijzonder veel omzichtigheid. De ondernemingen hebben te lijden onder financiële noteringen die maar bleek afsteken bij wat ze vroeger waren. En zij weten dat het herstel lang zal duren.

In die context zijn we getuige geweest van heel wat strategische wendingen. Sommige groepen die er nog maar enkele jaren geleden prat op gingen dat zij een rijk hadden gebouwd waarboven de zon nooit onderging, hebben één voor één hun bedrijven op buitenlandse markten achtergelaten, voor zover die een koper vonden, wat verklaart dat er soms echte juwelen in de uitstalkast lagen. Als het niet anders kon, werden sommige dochterondernemingen in „run-off” gezet, wat betekent dat de toekomst van het bedrijf zich beperkt tot de behan-

deling van de lopende zaken en dat iedere commerciële activiteit wordt stopgezet. Ook in België is er een half dozijn verzekeraars van de markt verdwenen en zijn er nog verschillende dossiers in behandeling op het ogenblik dat deze Assurinfo verschijnt.

Ook aan de top hebben er ingrijpende verschuivingen plaatsgevonden. Afhankelijk van de commerciële dynamiek, die van onderneming tot onderneming verschilt, worden marktaandelen veroverd of verloren; zo is er een maatschappij die in één jaar tijd van de zesde naar de tweede plaats stijgt op de ranglijst van de levensverzekeraars, zonder dat dit door enige externe groeioperatie verklaard wordt. Wel is het zo dat die maatregelen betrekking hebben op het premie-inkomen en niet op de waarden van de portefeuilles, die een afspiegeling van andere, meer historische vormen van evenwicht zijn. Die verschuivingen tonen aan dat ook in het domein van de distributie alle opties openstaan.

In die omstandigheden is het belangrijk dat de beroepsvereniging haar leden – en het publiek! – snel over de toestand van de markt inlicht. Verleden jaar kondigde de BVVO al zwaar weer aan bij de presentatie van de volledige cijfers voor 2001 in september. Die voorspelling is uitgekomen. Dat stellen we vandaag vast, nu we de cijfers bekijken die tot een ronduit slecht resultaat in 2002 hebben geleid: er is nauwelijks een tak waar het boekjaar op marktschaal niet in rode cijfers wordt afgesloten.

TINA HOUDT VAN DE VERZEKERING

De BVVO zet haar studiewerk onverminderd voort en volgt de recente ontwikkelingen zo nauwkeurig mogelijk, zodat ze vandaag in staat is significante tendensen voor het lopende jaar te publiceren, op basis van op 30 juni 2003 vastgestelde representatieve gegevens. Die bevestigen in de eerste plaats dat de vraag naar verzekeringen een groei voortzet die ruim boven die van het BBP ligt en hoger is dan die welke we in Europa in zijn geheel aantreffen.

Aangezien de opleving van de activiteiten niet-leven nog beperkt blijft en de verrichtingen „leven” waarbij de verzekerde het risico draagt er fors op achteruitgaan, zorgt alleen de individuele levensverzekering met gewaarborgde minimumrentevoet voor die groei van het incasso. Zij is goed voor de helft van de omzet van de sector. Een vijfde

van de markt gaat naar de andere verrichtingen „leven“, waarbij de groepsverzekering kalm haar eigen weg vervolgt alvorens echt voordeel te kunnen halen uit de bepalingen die geacht worden de tweede pensioenpijler aan te moedigen. Resultaat: de schadeverzekering maakt nog maar minder dan een derde van de premies uit.

Die „boom“ van de individuele levensverzekering heeft te maken met een aanbod dat exact op de huidige conjunctuur afgestemd is. In onzekere tijden letten de gezinnen op hun uitgaven en zoeken ze de meest vertrouwenwekkende spaarformules, zonder de mogelijkheden van een herstel uit het oog te verliezen. De producten die de verzekeraars de jongste jaren hebben uitgewerkt, beantwoorden aan dat profiel. Op hun beurt profiteren de verzekeraars dus van het TINA-effect. Er is immers geen beter alternatief dan de levensverzekering met een gewaarborgde minimumrente voor de sommen die de gezinnen als spaargeld willen besteden (in het Engels, There Is No Alternative, vandaar de afkorting TINA). Aan de sector om klaar te staan om eventuele wijzigingen in de vraag volgens de ontwikkeling van de conjunctuur op te vangen.

Die successen mogen echter niet doen vergeten dat de verzekeraars het nog altijd moeilijk hebben om hun vaste verbintenissen na te komen, die dikwijls nog tegen oude rentetarieven zijn vastgelegd. Voor een groot deel van de contracten die nog in portefeuille zijn, gaat het om een rente die tot 4,75% opliep. De inspanningen die nodig zijn om een fase van lage rentetarieven te compenseren, moeten doen beseffen dat de rendabiliteit van die portefeuilles niet vanzelfsprekend is.

NIET-LEVENSVZERKERING: PRIJZENPARADOX

De niet-levensverzekering bestaat uit verschillende takken die voor de gemiddelde consument de belangrijkste verzekeringen zijn, ver voor de levensverzekering (cf. Imago-studie BVVO). In hun beleid moeten de verzekeraars er rekening mee houden dat die producten voor iedereen van belang zijn. De verklikkerlichtjes voor de schadeverzekeringen zijn al eerder dan voor de levensverzekering op rood gesprongen, maar de oplossingen zijn eenvoudiger toe te passen, al zijn ze niet pijnloos. Het belangrijkste middel is het verhogen van de premies om het feit te compenseren dat de opbrengst van de financiële portefeuilles niet meer in dezelfde ruime mate als in de jaren 90 de eigenlijke verzekeringsactiviteit kan subsidiëren.

Maar evenmin als in de levensverzekering is de concurrentie gemakkelijk. Er kan dus geen sprake van zijn om de verliezen uit het verleden met het geld van de verzekeren van vandaag weg te werken. De enige manier is om op gezondere grondslagen verder te werken om er zeker van te zijn de aangegane verbintenissen te kunnen nakomen. Dat is – tot op zekere hoogte – eenvoudiger in de takken met een korte afwikkeling (voor materiële schade auto bijvoorbeeld, waar de expertises snel afgesloten worden en geschillen over aansprakelijkheid zeldzaam zijn, zodat het niet nodig is aanzienlijke financiële voorzieningen aan te leggen). Maar ook daar kunnen er zich plotselinge en onzekere gebeurtenissen voordoen (wat kenmerkend is voor de verzekering): zo heeft de storm van oktober 2002 iedere hoop op een positief resultaat in de brandverzekering van particulieren de bodem ingeslagen, vooral in de landbouwportefeuille, die het meest aan dat gevaar is blootgesteld.

Dat is complexer in de takken waar de uiteindelijke kostprijs van een schadegeval kan stijgen tussen het ogenblik van de aangifte ervan en de definitieve regeling. Zo hebben de periodieke herzieningen van de indicatieve schaal die de slachtoffers en de rechtspraak hanteren om de lichamelijke letsels in de aansprakelijkheidsverzekeringen te evalueren, tot gevolg dat de bedragen die bestemd zijn om de kosten van die schadegevallen te dekken, regelmatig verhoogd moeten worden. Wat dan weer leidt tot een hogere schadelast. Dat is betreurenswaardig, te meer omdat die tendens alleen maar sterker wordt op een ogenblik dat er een verbetering op het vlak van de schadefrequentie in zicht is. Hoe kun je aan het publiek uitleggen dat de premies op een hoog peil moeten blijven wanneer de kranten de daling van het aantal ongevallen in de kijker zetten?

Deze Assurinfo is precies bedoeld om bij te dragen tot de inspanning om de omstandigheden waarin de verzekeraars werken, doorzichtig en duidelijk te maken. Aan iedereen die Assurinfo in de sector, maar ook in de media, op Internet of in de universiteiten ontvangt, laten wij graag de zorg over er de cijfers uit te halen die nodig zijn voor een goed begrip van de sector en zich zo een persoonlijke mening te vormen.



2. Incasso's

4

ASSURINFO NR 30 - 25 SEPTEMBER 2003

BELGIË	Incasso's In miljoenen euro		Nominale groei (%)	
	2001	2002	2001/2000	2002/2001
Motorrijtuigen	2.609	2.735	+3,0%	+4,8%
BA-motorrijtuigen	1.745	1.806	+2,4%	+3,5%
Voertuigcasco	864	930	+4,3%	+7,5%
Brand	1.500	1.656	+4,5%	+10,4%
Woningen	898	960	+5,0%	+6,9%
Andere eenvoudige risico's	337	365	+3,7%	+8,3%
Speciale risico's	265	330	+3,9%	+24,5%
Andere BOAR	2.276	2.471	+5,4%	+8,6%
Ongevallen	347	359	+5,0%	+3,5%
Ziekte	599	659	+6,5%	+10,1%
Algemene BA	572	614	+4,5%	+7,4%
Transport	151	193	+10,1%	+27,8%
Krediet/Borgtocht	137	121	+1,6%	-11,8%
Diverse geldel. verliezen	121	155	+4,2%	+27,6%
Rechtsbijstand	234	247	+3,9%	+5,7%
Hulpverlening	115	123	+7,2%	+6,3%
Totaal BOAR	6.386	6.862	+4,2%	+7,5%
Arbeidsongevallen				
Wet van 71	891	888	+2,8%	-0,3%
Wet van 67	112	123	+25,2%	+10,0%
Totaal AO	1.003	1.011	+4,6%	+0,9%
Totaal niet-leven	7.388	7.873	+4,3%	+6,6%
Leven individueel				
GewaARBorgde rentevoet (tak 21)	4.667	7.329	+39,8%	+57,1%
Beleggingsfondsen (tak 23)	5.570	3.760	-16,7%	-32,5%
Totaal leven individueel	10.237	11.089	+2,0%	+8,3%
Leven groep				
GewaARBorgde rentevoet (tak 21)	2.952	3.248	+3,7%	+10,0%
Beleggingsfondsen (tak 23)	106	94	-0,1%	-10,7%
Totaal leven groep	3.057	3.342	+3,5%	+9,3%
Totaal leven	13.294	14.432	+2,3%	+8,6%
Totaal niet-leven en leven	20.683	22.305	+3,0%	+7,9%

Europese Unie (*)				
Totaal niet-leven	307.086	324.211	+6,8%	+5,6%
Totaal leven	515.116	530.517	+4,2%	+2,9%
Totaal niet-leven en leven	822.202	854.728	+5,1%	+3,9%

(*) 2002: voorlopige cijfers.

De incasso-enquête heeft alleen betrekking op de rechtstreekse verzekeringsverrichtingen in België. De rechtstreekse verzekering in het buitenland en de aangenomen herverzekering zijn dus niet in aanmerking genomen. De enquête is uitgevoerd op basis van een gemeenschappelijke steekproef voor de jaren 2001 en 2002, die voor vrijwel de hele Belgische verzekeringsmarkt representatief is, met inbegrip van de niet bij de BVVO aangesloten ondernemingen en de Belgische bijkantoren van in de Europese Gemeenschap gelegen vestigingen, die niet meer door de Controledienst voor de Verzekeringen (CDV) worden gecontroleerd. De verrichtingen die in ons land via de vrije dienstverrichting worden gesloten vanuit een ander land van de Europese Economische Ruimte, zijn echter niet in de enquête opgenomen.

AANHOUDENDE INCASSOGROEI

De cijfers voor 2002 tonen een groei van het totaalvolume van de rechtstreekse verzekeringsverrichtingen in België (dus zonder de aangenomen herverzekeringsverrichtingen en de rechtstreekse verzekeringsverrichtingen in het buitenland) van 7,9%, tegenover 3% in 2001 en 18,6 in 2000. Het premietotaal bedraagt aldus 22,3 miljard euro, tegenover 20,7 miljard een jaar eerder.

In de verzekeringen „niet-leven” beginnen de tariefaanpassingen als gevolg van de technische tekorten, de lagere financiële opbrengsten en de duurdere herverzekering effect te sorteren. De activiteiten „niet-leven” kennen voor 2002 een groei van 6,6%, tegenover 4,3% in 2001, waardoor het premievolume uitkomt op 7,9 miljard euro.

De toenemende behoefte aan zekerheid van de verzekerden geeft de levensverzekering een duw in de rug. In 2002 stijgt het incasso voor alle levensverzekeringsverrichtingen samen met 8,6% en loopt op tot 14,4 miljard euro, tegenover 13,3 miljard in 2001.

Als gevolg van de slechte beursprestaties blijven de premies voor de met beleggingsfondsen verbonden levensverzekeringen verder achteruitgaan: -32% in 2002, na het al tegenvallende resultaat van -17% in 2001. Deze ontwikkeling staat in schril contrast met de spectaculaire groei van deze producten in de periode 1995-2000.

Als teken voor hun sterke volatiliteit stegen deze incasso's in 2000 tot 6,8 miljard euro, tegenover 3,3 miljard voor de verrichtingen met een gewaarborgde rentevoet, terwijl ze in 2002 nog slechts goed zijn voor 3,8 miljard euro, tegenover 7,3 miljard voor de verrichtingen met een gewaarborgde rentevoet.

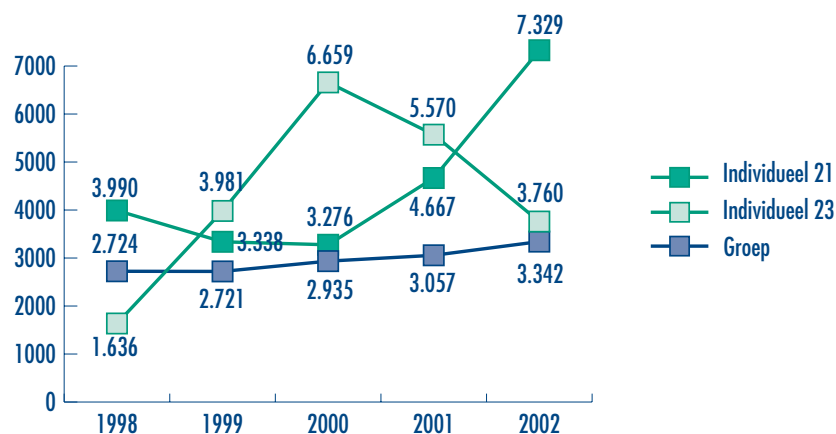
De groei van het incasso lijkt in België dus sterker te zijn dan elders in Europa. De gemiddelde incassogroei in Europa voor leven en niet-leven zou slechts 3,9% bedragen en uitkomen op een totaal van 855 miljard euro.

De verrichtingen „niet-leven” zouden in Europa met 5,6% stijgen, wat voor het tweede opeenvolgende jaar een sterkere stijging is dan voor de verrichtingen „leven”, waarvan de groei beperkt blijft tot 2,9%. Die trage groei staat in contrast met de hernieuwde stijging van de omzet voor „leven” die in België waargenomen wordt.

De onderstaande grafiek illustreert de bescheiden groei van de verzekeringsverrichtingen „leven groep” alsook de zeer uiteenlopende ontwikkelingen van de verrichtingen

„leven individueel”, naargelang het om overeenkomsten met een gewaarborgde rentevoet of om met beleggingsfondsen verbonden producten gaat.

Evolutie van het incasso leven
(in miljoenen euro)



Marktaandelen van de 15 grootste ondernemingsgroepen in 2002 (in%)				
Rang	Groep	Totaal	Niet-Leven	Leven
(+: Gain, - perte par rapport à 2001)				
1	Fortis	20,3	14,5	23,5
2	AXA	13,9	18,0	11,8
3 (+1)	Omob	12,6	11,5	13,1
4 (-1)	KBC	11,3	8,4	12,8
5 (+1)	ING	9,1	3,6	12,2
6 (-1)	Dexia	6,8	3,5	8,6
7 (+1)	Winterthur	3,4	6,7	1,7
8 (-1)	AGF/Allianz	3,2	4,1	2,8
9	Mercator/Baloise	2,3	4,4	1,2
10 (+2)	ERGO	1,7	3,0	0,9
11 (+2)	Generali	1,6	2,3	1,3
12 (-2)	Swiss Life	1,5	0,8	2,0
13 (-2)	Zurich	1,5	2,6	0,9
14	P&V Verzekeringen	1,2	2,3	0,7
15 (+9)	Delta Lloyd	1,2	0,0	1,9

3. Technische voorzieningen en beleggingen

Voor het onderzoek van de balansen en de resultaten baseert de BVVO zich op de verrichtingen van de aan het toezicht van de CDV onderworpen ondernemingen, d.w.z. de ondernemingen naar Belgisch recht en de Belgische bijkantoren van ondernemingen die buiten de EER gevestigd zijn. In het geheel van de verrichtingen (leven en niet-leven) zijn opgenomen: de rechtstreekse verzekeringsverrichtingen in België en het buitenland, alsook enkele aangenomen herverzekeringsverrichtingen. Aangezien de „professionele” herverzekeraars (die m.a.w. uitsluitend aangenomen herverzekering beoefenen) niet onderworpen zijn aan het CDV-toezicht, zijn hun incasso's niet in aanmerking genomen.

De technische voorzieningen van de groep leven zijn sneller gestegen dan die van de groep niet-leven. Van 70% van het totaal in 1998 stijgt hun relatieve aandeel eind 2002 tot driekwart. De forse groei van de activiteiten leven en de aanvullende dotaties in het kader van de daling van de rentevoeten verklaren dit groeiverschil. In niet-leven stijgen de schadevoorzieningen met 20% tussen eind 1998 en eind 2002, terwijl de premiestijging beperkt blijft tot 14%. De zwakke stijging van het premie-inkomen volstaat niet om de technische resultaten op peil te houden.

3.1. ANALYSE VAN DE TECHNISCHE VOORZIENINGEN

Eind 2002 bedroegen de technische voorzieningen, alle verrichtingen samen, 106,3 miljard euro, tegenover 98,3 miljard eind 2001. In tegenstelling tot het volume van het eigen vermogen, dat tussen 1998 en 2002 is afgenomen, zijn de technische voorzieningen in diezelfde periode met 54% toegenomen. De voorzieningen voor „leven” stijgen met 67%, terwijl de voorzieningen voor „niet-leven” met 25% toenemen.

De daling van de beurskoersen beïnvloedt vooral de voorzieningen in tak 23. Ondanks de inbreng van 3,8 miljard euro aan nieuwe premies krimpen die voorzieningen met ongeveer 600 miljoen euro tussen eind 2001 en eind 2002.

Tussen 1998 en 2002 is het aandeel van de technische voorzieningen in het balanstotaal gestegen van 79% tot 85%.

Ontwikkeling en uitsplitsing van de technische voorzieningen (in miljoenen euro)					
Technische voorzieningen	1998	1999	2000	2001	2002
Balans	68.879	81.258	88.174	98.334	106.267
Niet-verdiende premies en lopende risico's	2.311	2.307	2.336	2.510	2.762
Levensverzekering					
– niet gekoppeld aan een beleggingsfonds	43.799	49.392	51.009	55.724	63.014
– gekoppeld aan een beleggingsfonds	3.148	8.495	13.223	16.573	15.972
Schadegevallen	18.364	19.661	20.173	21.611	22.644
WD en ristorno's	500	492	467	453	350
Egalisatie en catastrofen	353	419	477	584	592
Overige	404	492	489	879	933
Resultatenrekeningen	68.879	81.258	88.174	98.334	106.267
Niet-leven	21.172	22.547	23.115	24.778	26.493
Leven	47.707	58.711	65.059	73.556	79.774

3.2 ANALYSE VAN DE BELEGGINGEN

De waardering van alle beleggingen „buiten tak 23” tegen hun marktwaarde geeft voor eind 2002 een volume van 97,1 miljard euro, tegenover 92,5 miljard euro eind 2001.

Na enkele jaren van stijging daalt in 2002 het relatieve aandeel van de effecten met variabele opbrengst in de portefeuille van de verzekeraars, als gevolg van de achteruitgang van de beursmarkten in 2002 en een beleggingsbeleid dat de voorkeur geeft aan vastrentende effecten.

De sterke daling van de rentevoeten heeft de marktwaarde van de obligaties vergroot. De latente meerwaarden op die activa stijgen immers van 1,6 tot 3,8 miljard euro. Tegelijkertijd heeft het indrukwekkende volume van latente meerwaarden op aandelen, 6,8 miljard euro in 1998, plaats gemaakt voor zo'n 2,3 miljard euro latente minderwaarden.

Eind 1998 waren de latente meerwaarden voor de hele effectenportefeuille goed voor 14,3 miljard euro. Vier jaar later bedragen ze nog slechts 3,4 miljard euro.

Ontwikkeling en uitsplitsing van de beleggingen <i>buiten</i> tak 23 (in miljoenen euro)					
Marktwaaarde	1998	1999	2000	2001	2002
Terreinen en gebouwen	3.328	3.167	3.014	3.120	3.507
Participaties	7.011	4.913	4.438	4.578	6.808
Aandelen en andere effecten met variabele opbrengst	18.445	20.440	20.403	19.725	13.311
Obligaties en andere vastrentende effecten	41.433	51.049	51.886	55.126	62.536
Hypothecaire leningen, schuldvorderingen, deposito's en andere beleggingen	9.230	8.888	9.353	9.951	10.966
TOTAAL	86.887	88.457	89.094	92.500	97.128

Ontwikkeling en uitsplitsing van de latente meerwaarden op beleggingen <i>buiten</i> tak 23 (in miljoenen euro)					
Marktwaaarde	1998	1999	2000	2001	2002
Terreinen en gebouwen	1.044	1.101	1.122	1.103	1.167
Participaties	1.117	718	552	548	513
Aandelen en andere effecten met variabele opbrengst	6.787	6.555	4.951	1.917	-2.253
Obligaties en andere vastrentende effecten	5.069	1.147	895	1.554	3.780
Hypothecaire leningen, schuldvorderingen, deposito's en andere beleggingen	258	80	183	278	242
TOTAAL	14.275	9.601	7.703	5.400	3.449
Aandeel latente meerwaarden	19,7%	12,2%	9,5%	6,2%	3,6%

Door de verscheidenheid aan regels voor de dotatie aan de waardeverminderingen is de grootste voorzichtigheid geboden bij de interpretatie, niet alleen van de latente meerwaarden, maar ook, van de weeromstuit, van de boekhoudkundige resultaten, het eigen vermogen en de solvabiliteitsmarges.

Die opmerkingen tonen niet alleen de kwetsbaarheid van de sector aan, maar ook de complexiteit van het actief/passief-beheer van de verzekeringsondernemingen. Hoewel het onontbeerlijk is dat de rentevoeten opnieuw tot een aanvaardbare hoogte stijgen om de langetermijnverbintenissen te kunnen nakomen, zou een te bruske stijging de solvabiliteit en zelfs de thesaurie van de ondernemingen kunnen in het gedrang kunnen brengen.

Ontwikkeling en uitsplitsing van de beleggingen <i>tak</i> 23 (in miljoenen euro)					
Marktwaaarde	1998	1999	2000	2001	2002
Terreinen en gebouwen	0	0	0	0	0
Participaties	0	0	0	0	0
Aandelen en andere effecten met variabele opbrengst	1.843	4.997	10.328	12.803	12.755
Obligaties en andere vastrentende effecten	563	635	1.007	1.520	2.131
Hypothecaire leningen, schuldvorderingen, deposito's en andere beleggingen	742	2.862	1.889	2.085	872
TOTAAL	3.148	8.494	13.224	16.408	15.758

Alle beleggingen, inclusief tak-23 beleggingen					
Marktwaaarde (in miljoenen euro)	1998	1999	2000	2001	2002
	90.035	96.951	102.318	108.908	112.887
Groeipercentage (in %)	14,3	7,7	5,5	6,4	3,7

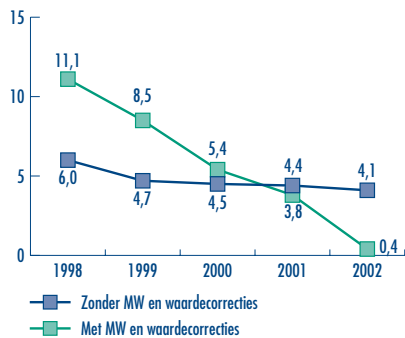
Alle technische voorzieningen, inclusief tak 23					
	1998	1999	2000	2001	2002
	68.879	81.258	88.174	98.334	106.267
Groeipercentage (in %)	13,6	18,0	8,5	11,5	8,1
Ratio Huidige beleggingswaarde/ technische voorzieningen (in %)	130,7	119,3	116,0	110,8	106,2

Voor de eerste keer daalt het volume van de beleggingen „tak 23”, nog altijd gewaardeerd tegen hun marktwaarde, van 16,4 miljard euro eind 2001 tot 15,8 miljard eind 2002, ondanks de instroom van 3,8 miljard euro aan nieuwe premies dat boekjaar. Het slechte beursklimaat heeft niet alleen gevolgen gehad voor de aandelen, die in het totaal van deze beleggingen dominant aanwezig blijven, maar ook voor veel afgeleide financiële instrumenten, zoals koopties.

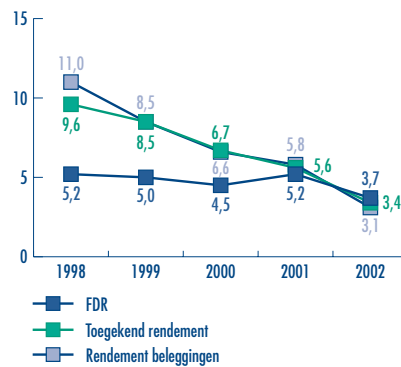
Over het geheel genomen zijn alle beleggingen samen van de verzekeringsondernemingen tegen marktwaarde eind 2002 goed voor bijna 113 miljard euro, tegenover 109 een jaar eerder. Sinds 1999 groeien de beleggingen, als gevolg van het wegsmelten van de latente meerwaarden, minder sterk dan de technische voorzieningen. De ratio „huidige beleggingswaarden/technische voorzieningen” daalt van 131% in 1998 tot 106% eind 2002.

3.3. FINANCIËLE OPBRENGSTEN EN RENDEMENT VAN DE BELEGGINGEN

Rendementen van de beleggingen met en zonder meerwaarden en waardecorrecties (in % van de beleggingen)



Rendementen, bestemmingen financiële behoeften (buiten tak 23)



Eind 2002 bedraagt het volume van de beleggingen tegen boekwaarde (gelijk aan de marktwaarde voor de tak-23-beleggingen) 110 miljard euro, tegenover 103,8 een jaar eerder. Voor 2002 bedraagt het rendement 0,4%, tegenover 3,8% in 2001.

Die cijfers omvatten de financiële opbrengsten van tak 23, met inbegrip van de bijhorende waardecorrecties (2,4 miljard waardeverminderingen in 2002), zonder rekening te houden met de eruit voortvloeiende variaties in de verbintenissen ten aanzien van de verzekerden.

In een omgeving waarin de beursmarkten achteruitgaan, geven die cijfers dus een vertekend beeld van het financiële risico van de ondernemingen. De tweede grafiek houdt geen rekening met de beleggingen en financiële

opbrengsten van tak 23 en illustreert de daling van de financiële opbrengsten en van de aan de technische voorzieningen toegekende rendementen. In die grafiek komt overduidelijk naar voren hoe die twee curves en de bijhorende FDR (financial dependancy ratio) samenvloeien. Terwijl in 2002 een minimumrendement van 3,7% noodzakelijk was om gewoon het technisch-financieel te bereiken, slagen de ondernemingen er niet meer in om dat niveau te halen.

De situatie is bijzonder zorgwekkend, te meer omdat men nog rekening moet houden met de hierboven vermelde 2,3 miljard aan latente minderwaarden op aandelen. Volgens een strikt beleid zouden de „aangepaste” financiële opbrengsten 676 miljoen euro minder bedragen hebben, wat een financieel resultaat van 0,7% oplevert.

4. Commissielonen en kosten

4.1 BEHEERS- EN ADMINISTRATIEKOSTEN

De jaarrekening voorziet in een dubbele uitsplitsing van de algemene kosten, die in 2001 3,2 miljard euro bedroegen, tegenover 3 miljard in 2001. Het aandeel van de personeelskosten binnen het totaal van de algemene kosten daalt lichtjes, tot bijna 60% van het totaal.

Er zij opgemerkt dat de „interne kosten voor schadevergoedingen” zowel opgenomen zijn in de „schadegevallen en technische kosten” (uitsplitsing per „bestemming” conform de Europese richtlijn 91-674) als onder de „algemene kosten” (uitsplitsing per „aard” met het oog op een exact beeld van de algemene kosten): die mogen dus niet bij elkaar worden opgeteld bij de berekening van de verhouding tussen de kosten en schadegevallen, enerzijds, en de premies, anderzijds.

Uitsplitsing van de beheers- en administratiekosten in 2002 <i>(in miljoenen euro)</i>	Technische rekeningen		Niet- technische rekeningen	Totaal
	Niet-leven	Leven		
Per bestemming				
<i>Beheerskosten i.v.m. de acquisitie</i>	609	363	-	973
<i>Interne schadebeheerskosten</i>	686	80	-	766
<i>Administratiekosten</i>	959	348	-	1.307
<i>Beleggingsbeheerskosten</i>	33	87	39	159
Totaal	2.287	879	39	3.205
Per aard				
<i>Personeel</i>	-	-	-	1.864
<i>Andere bedrijfskosten</i>	-	-	-	1.341
Totaal	-	-	-	3.205

4.2 COMMISSIELONEN

De commissielonen aan de tussenpersonen bedragen in 2002 in totaal 2.106 miljoen euro, dit is 8,3% van het totale premie-inkomen, wat een status-quo is in vergelijking met 2001.

Premies en commissielonen in 2002 (zonder bijkantoren)						
<i>(in miljoenen euro)</i>	Verdiende premies		Commissielonen		Verhouding in %	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002
BA-motorrijtuigen (*)	1.702	1.783	233	243	13,7	13,6
Allerlei risico's en transport (*)	4.431	4.855	741	791	16,7	16,3
AO Wet van 71 (*)	890	892	57	58	6,4	6,5
Leven individ. tak 21 (*)	4.649	7.320	299	351	6,4	4,8
Leven individ. tak 23 (*)	5.531	3.724	132	93	2,4	2,5
Leven groep tak 21/23 (*)	3.056	3.340	40	43	1,3	1,3
Alle verrichtingen samen (**)	23.189	25.517	1.921	2.106	8,3	8,3

(*) Directe zaken in België.

(**) Directe zaken in België, plus de verrichtingen in het buitenland en aangenomen herverzekering.

4.3 ALLE KOSTEN EN COMMISSIELONEN

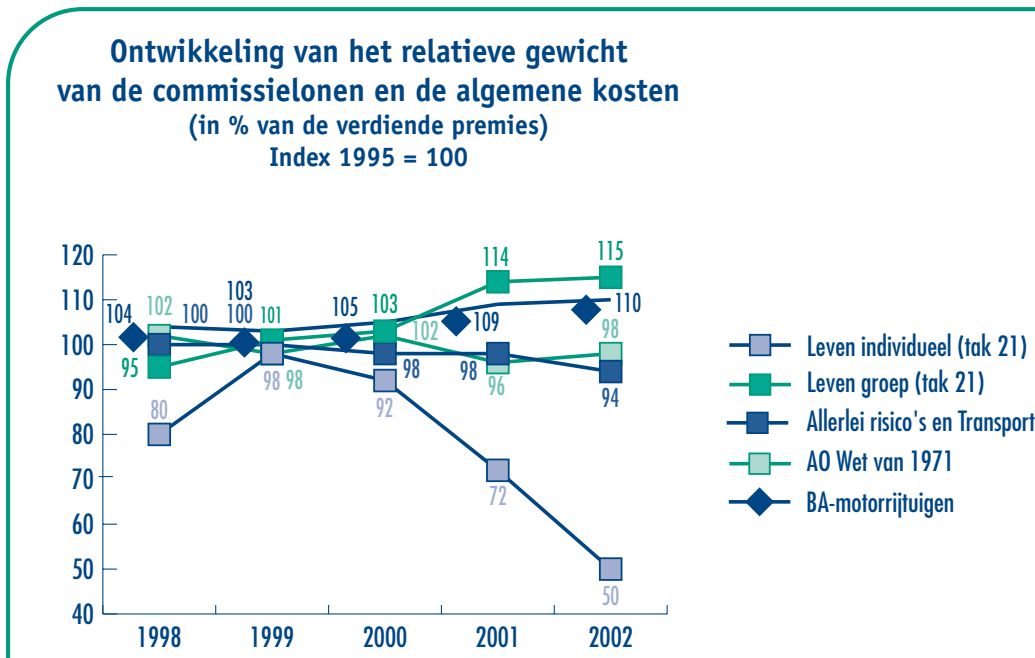
De meer uitgesproken groei van het premie-inkomen „leven” in 2002, die in 2001 even tot stilstand was gekomen, brengt een relatieve daling, in procent van de premies, mee van het totaal van de kosten en de commissielonen. Eind 2002 bedroeg die ratio iets minder dan 21%, op het niveau van eind 2000. Zoals uit onderstaande grafiek en tabel blijkt, kan deze langdurige neerwaartse beweging uitsluitend worden verklaard door de toename van het relatieve aandeel van de verrichtingen leven in het totaal van de verrichtingen (vooral overeenkomsten in rekeneenheden en koopsommen of flexibele premies met gewaarborgde rentevoet, die gekenmerkt worden door lage kosten- en bemiddelingspercentages).

Buiten de verrichtingen „leven individueel” en BA-motorrijtuigen is het algemene peil van de kosten en de com-

missielonen, zonder rekening te houden met de statistische foutenmarge, hetzelfde als in 1995. In BA-motorrijtuigen is het relatieve kostenpeil tussen eind 1995 en eind 2002 gestegen met 10 procentpunt, wat kan worden verklaard door het feit dat het moeilijk is om die kosten te beperken, enerzijds,... en de premies op een peil te brengen dat het evenwicht van de verrichtingen garandeert, anderzijds. In „leven individueel” staat de ontwikkeling van het aandeel van de commissielonen en de kosten haaks op die van de incasso's.

Voor de verrichtingen „leven” blijken de toeslagen overigens verre van toereikend te zijn voor de kosten die ze moeten dekken. In 2002 bedroeg het verschil tussen gemaakte kosten en toeslagen 234 miljoen euro, d.i. 18% van de kosten. Het toeslagtekort stemt bijna overeen met het bruto technisch-financieel tekort van die verrichtingen, dat voor 2002 267 miljoen bedraagt.

Ontwikkeling van de kosten en de commissielonen voor alle activiteiten samen (in % van de verdiende premies)					
	1998	1999	2000	2001	2002
Commissielonen	9,4	9,2	8,2	8,3	8,3
Personeelskosten	9,5	8,8	7,6	7,7	7,3
Andere bedrijfskosten	6,4	5,9	5,2	5,3	5,3
Commissielonen en algemene kosten	25,2	23,9	21,0	21,3	20,9



Leven individueel (In miljoenen euro)	Tak 21		Tak 23	
	2001	2002	2001	2002
Premies	4.649	7.320	5.531	3.724
Commissielonen	299 (6,0%)	351 (4,8%)	133 (2,4%)	93(2,5%)
Algemene kosten	492 (10,6%)	527 (7,2%)	44 (0,8%)	83(2,2%)

5. Rendabiliteit en „Financial Dependency Ratio“ (FDR)

De resultatenrekening bevat drie bestanddelen: de technische rekeningen niet-leven en leven en de niet-technische rekening. De technische rekeningen omvatten alle technische en financiële elementen die rechtstreeks aan de verzekeringsactiviteiten gekoppeld zijn. De niet-technische rekening omvat alle andere elementen, zoals de financiële opbrengsten uit het eigen vermogen, de belastingen op het resultaat of uitzonderlijke elementen die niet rechtstreeks aan de verzekeringsverrichtingen toe te schrijven zijn.

5.1 SYNTHESE VAN DE RESULTATENREKENINGEN

Tenzij anders vermeld worden de onderstaande ratio's uitgedrukt als een percentage van het totale premieinkomen in niet-leven en leven. In 2002 waren die goed voor 25,6 miljard euro.

5.1.1 Technische rekening niet-leven

De *technische rekening niet-leven* omvat de rechtstreekse zaken in België (BOAR, alle AO-activiteiten), de rechtstreekse zaken in het buitenland en de aangenomen herverzekering. Dit komt voor 2002 neer op een premieinkomen van 10,9 miljard euro. Het technisch-financieel saldo, 579 miljoen euro in 2000 en 11 miljoen in 2001, gaat in 2002 294 miljoen euro in het rood (2,8% van de verdiende premies in niet-leven).

5.1.2 Technische rekening leven

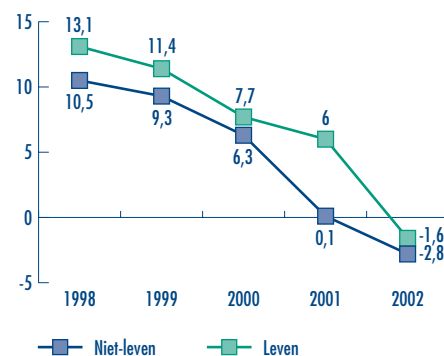
De *technische rekening leven* omvat mutatis mutandis dezelfde gegevens voor de levensverzekeringsverrichtingen, die in 2002 goed zijn voor 14,8 miljard euro aan premies. Het technisch-financieel tekort loopt op tot 239 miljoen euro, dit is 1,6% van de brutopremies in leven, tegenover een winst van 6% in 2001.

Netto technisch-financiële saldi: technische saldi die voortvloeien uit de verzekeringsactiviteit (leven en niet-leven), verhoogd met de aan de technische rekeningen toegerekende financiële elementen. Er wordt geen rekening gehouden met de andere financiële inkomsten die niet aan de verzekeringsactiviteit toe te schrijven zijn.

Voor de eerste keer sinds 1992 tekent de sector negatieve technisch-financiële saldi op voor haar hoofdactiviteit. Bovendien duikt er in de levensverzekering een tekort op.

De ondernemingen kennen in 2002 een technisch-financieel nettoverlies van 532 miljoen euro (2,1% van de premies), tegenover een positief resultaat van 3,5% in 2001. Deze aanhoudende daling sinds 1998 is het gevolg van de lagere financiële opbrengsten en de verzwarende van de schadegevallen en de technische kosten.

Netto-technische financiële saldi
(in % van de verdiende premies)



5.1.3 Niet-technische rekening

De *niet-technische rekening* omvat alle andere elementen van de resultatenrekening die niet rechtstreeks toe te rekenen zijn aan de verzekeringsverrichtingen.

Lopend resultaat (resultaat uit de gewone bedrijfsuitoefening): *Netto technisch-financiële saldi, verhoogd met het saldo van de financiële opbrengsten van de niet-technische rekening en het saldo van de andere terugkerende opbrengsten en kosten die niet aan de verzekeringsactiviteit verbonden zijn.*

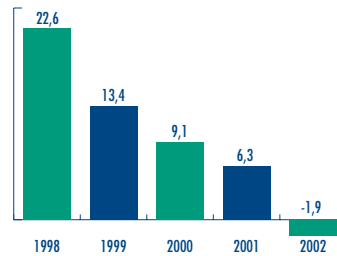
Het courante verlies loopt in 2002 op tot 0,5 miljard euro, d.i. -1,9% van het premietotaal, tegenover een courante winst van 1,4 miljard in 2001. Deze ratio daalt aanhoudend sinds 1998, toen hij nog opliep tot 22,6%.

Te bestemmen resultaat van het boekjaar: *lopend resultaat, verhoogd met het saldo van de niet-terugkerende opbrengsten en kosten (uitzonderlijke opbrengsten en kosten, netto belastingen en netto overdrachten van/naar de belastingvrije reserves).*

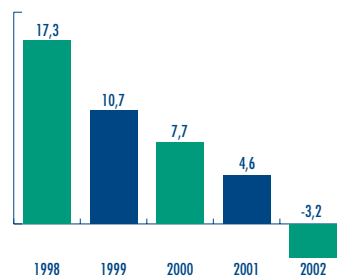
Het te bestemmen resultaat bedraagt 0,8 miljard euro in 2002 (3,2% van alle premies), tegenover 1,1 miljard winst in 2001 (4,6% van de premies). Zoals voor de andere ratio's heeft de daling zich sinds 1998 ononderbroken voortgezet.

Het verschil tussen het lopende resultaat en het te bestemmen resultaat wordt verklaard door de uitzonderlijke kosten, voor een nettobedrag van 80 miljoen euro, maar vooral door de betaling van belastingen, voor bijna 250 miljoen euro.

Lopende resultaten
(in % van de verdiende premies)



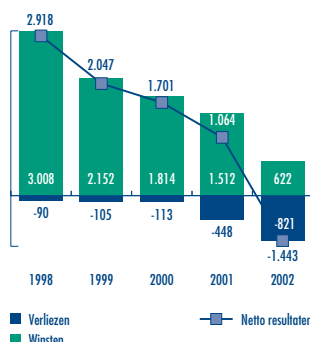
Te bestemmen resultaten van het boekjaar
(in % van de verdiende premies)



5.2 SPREIDING VAN DE BOEKHOUDKUNDIGE RESULTATEN

Het netto boekhoudkundig verlies van 0,8 miljard euro van 2002 is het resultaat van een winst van 0,6 miljard euro van 48 ondernemingen, en een verlies van 1,4 miljard euro van zo'n zestig andere ondernemingen. Sinds 1998 is de winst voortdurend gedaald, terwijl de verliezen alleen maar gestegen zijn.

Ontwikkeling van de boekhoudkundige resultaten
(in miljoenen euro)

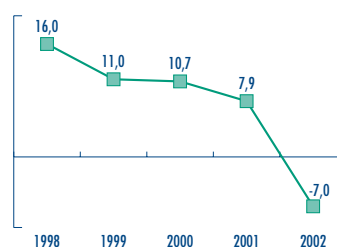


5.3 RENDABILITEIT VAN HET EIGEN VERMOGEN

Boekhoudkundig eigen vermogen: *eigen kapitaal, verminderd met de immateriële vaste activa en het niet-gestorte deel van het kapitaal.*

Eigen vermogen tegen marktwaarde: *boekhoudkundig eigen vermogen, vermeerderd met de latente meerwaarden na aftrek van de uitgestelde belasting (40% van de latente meerwaarden, behalve voor de effecten met variabele opbrengst waarvan de meerwaarden vrijgesteld zijn). Een gedetailleerd overzicht van de latente meerwaarden (uitsplitsing en ontwikkeling) staat op p. 18.*

Rendabiliteit van het eigen vermogen
(marktwaarde, in %)



Ontwikkeling van het eigen vermogen (in miljoenen euro)					
	1998	1999	2000	2001	2002
Einde boekjaar (alle ondernemingen)					
Boekwaarde	8.792	7.847	8.336	7.964	7.399
Marktwaarde	20.519	16.693	15.158	12.190	8.772

Tussen 1998 en 2002 daalt het eigen vermogen tegen marktwaarde van 20,5 tot 8,8 miljard euro, wat overeenstemt met een inkrimping met bijna 60% van hun oorspronkelijk volume. Dat is bijna volledig te wijten aan het wegsmelten van zo'n 11 miljard euro aan latente meerwaarden in die periode.

Het boekhoudkundig eigen vermogen gaat sinds 1998 ook gestaag achteruit (-15%).

Die cijfers tonen aan dat de sector sinds 1998 steeds kwetsbaarder wordt, ook al hebben de ondernemingen in het algemeen nog een gemiddelde solvabiliteitsratio die ruimschoots boven de reglementaire minima ligt (zie in dat verband het hoofdstuk over de solvabiliteit van de ondernemingen).

De verhouding tussen het te bestemmen resultaat en de gemiddelde waarde van het eigen vermogen tegen marktwaarde daalt van 7,9% in 2001 tot -7% in 2002.

5.4. FINANCIAL DEPENDENCY RATIO EN AAN DE TECHNISCHE VOORZIENINGEN TOEGEKENE OPBRENGSTEN

FDR (Financial Dependency Ratio): verhouding, voor een verzekeringsproduct of een groep verzekeringsproducten, tussen het technische resultaat vóór beleggingsopbrengsten en de ermee verbonden gemiddelde technische voorzieningen. Deze ratio bepaalt het minimumrendement dat de technische voorzieningen moeten halen om het financiële evenwicht te bereiken.

De FDR biedt het voordeel dat ze zonder onderscheid kan worden toegepast op de verzekeringsproducten niet-leven en leven, en een relevante vergelijking mogelijk maakt tussen de resultaten die berekend zijn voor producten met snelle schaderegeling (short tail) en die voor producten met trage schaderegeling (long tail).

De FDR kan aldus worden vergeleken met het aan de technische voorzieningen toegekende rendement. Een toegekend rendement dat hoger is dan de overeenkomstige FDR brengt een positief technisch-financieel saldo voort, terwijl een FDR die hoger is dan het toegekende rendement een tekort voortbrengt.

In tak 23, waar de technische last met de waarde van de beleggingsfondsen evolueert, is de FDR een eerste benadering van de gemiddelde prestatie van de belegde fondsen.

5.4.1 Ontwikkeling van de FDR voor de belangrijkste verzekeringstakken

In de levensverzekering, zoals voor alle verrichtingen, verslechtert de Financial Dependency Ratio (FDR) als gevolg van de grote waardecorrecties in tak 23, waar de FDR in 2000 en vooral in 2001 en 2002 in het rood zakt. In „leven“ moeten de producten met gewaarborgde rentevoet en die in rekeneenheden eerst uit elkaar worden gehaald om die verhouding correct te kunnen interpreteren.

De evolutie verschilt naar gelang van het product, waarbij het alarmpeil bereikt wordt wanneer het technisch-financieel evenwicht afhankelijk is van een rendement van de dekkingswaarden van 4% of meer.

In niet-leven blijft de tak BA-auto vaak met een groot gebrek aan technisch evenwicht kampen. Levensverzekeringsverrichtingen met een gewaarborgde rentevoet bereiken pas een evenwicht met een minimumopbrengst van 3,7% voor de Leven Individueel en van 4,6% voor Leven Groep, vóór winstdeelnamedotaties. Een rendement van zo'n 4% blijft ook noodzakelijk om het evenwicht in AO Wet van 1971 te bereiken.

	2002	Tendens ten opzichte van 2002
BA-motorrijtuigen	5,1%	↘
Voertuigcasco	-1,6%	↓
Brand Woning	4,9%	↑
Brand speciale risico's	-7,5%	↓
Algemene BA	4,1%	-
Arbeidsongevallen Wet van 1971	3,9%	-
Niet-Leven	2,5%	↘
Individueel tak 21 (vóór WD)	3,7%	-
Groep tak 21 (vóór WD)	4,3%	-
Tak 23	-7,3%	-

6. Solvabiliteit

Solvabiliteitsmarges

a) **Samengestelde marge:** vermogen van de verzekeringsonderneming, vrij van elke voorzienbare verplichting.

- De samenstelling van die marge stoelt op een lijst van in aanmerking te nemen elementen, die reglementair vastgesteld is.
- Er wordt een onderscheid gemaakt tussen het expliciete deel van de marge (eigen vermogen, achtergestelde leningen, niet-technische reserves, suppletiebijdragen voor onderlinge maatschappijen, ...) en het impliciete deel (geraamde toekomstige winst in leven, niet-afgeloste acquisitiekosten in de voorzieningen leven, latente meerwaarden, ...).
- De elementen uit het expliciete deel worden automatisch in aanmerking genomen, die van het impliciete deel op verzoek van de onderneming en met goedkeuring van de CDV.
- Een gedeelte van de gevormde marge dient voor de dekking van de activiteiten niet-leven en een ander gedeelte voor de dekking van de activiteiten leven.

b) **Vereiste marges:** Bedragen voor de samengestelde marge waarover de verzekeringsonderneming met betrekking tot haar activiteiten moet beschikken voor elk van de groepen niet-leven en leven.

- Die bedragen zijn berekend op basis van:
- de premies en de schadegevallen in de niet-levensverzekering;
- de voorzieningen voor definitieve renten in de arbeidsongevallen;
- de technische voorzieningen en het risicokapitaal in de levensverzekering;
- het risico dat de onderneming loopt wegens het aanwenden van afgeleide producten.

c) **Dekkingsratio:** verhouding tussen de samengestelde marge en de vereiste marge.

d) **CDV-correctie:** verrichting waarbij de toegelaten latente meerwaarden uit de beschikbare marge gehaald worden en vervangen worden door het verschil tussen de huidige waarde van de beleggingen en hun

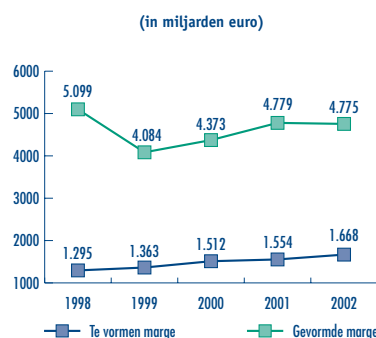
boekwaarde (netto latente meerwaarden of netto latente minderwaarden).

- Deze verrichting heeft tot doel de solvabiliteitsmarge die de verzekeringsondernemingen samenstellen, op een eenvormige wijze te beoordelen, los van de vaststelling door de onderneming van een eventuele „duurzame” minderwaarde op beleggingen, met het boeken van een waardevermindering als gevolg.
- e) **Weerstandstests:** verrichting waarbij de gecorrigeerde solvabiliteitsmarge verminderd wordt met een bepaald percentage van de huidige waarde van een beleggingscategorie en vervolgens vergeleken wordt met de vereiste marge.
- Deze verrichting heeft tot doel na te gaan of de marge van de onderneming volstaat voor het opvangen van waardeverminderingen van activa, vastgelegd op 25% voor aandelen, 15% voor onroerende goederen, 5% voor obligaties en 50% voor vorderingen.

6.1. SOLVABILITEITSMARGES NIET-LEVEN

De vereiste marge voor de verrichtingen „niet-leven” stijgt geleidelijk tussen 1998 en 2002, gemiddeld zo’n 100 miljoen euro per jaar, van 1,3 miljard euro eind 1998 tot 1,7 miljard euro eind 2002.

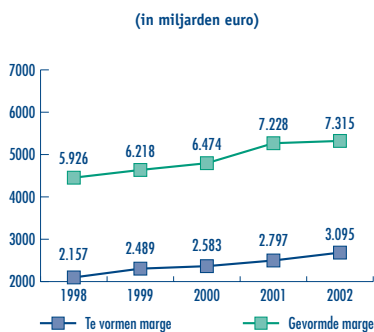
Over de hele periode bekeken daalt het volume van de beschikbare marge echter; na een daling in 1998 steeg de marge fors in 2000 en 2001, waarna ze in 2002 opnieuw lichtjes afnam.



6.2. SOLVABILITEITSMARGES LEVEN

Zowel de vereiste marge voor de verrichtingen „leven” als de daarvoor samengestelde marge stijgen tijdens de waargenomen periode. De dekkingsratio daalt echter sterk, van 275% in 1998 tot 236% eind 2002.

Het groter aandeel van het impliciete deel in leven ten opzichte van niet-leven is te verklaren door het feit dat de ondernemingen latente meerwaarden kunnen opnemen in de marge, wat vooral het geval is voor leven, gezien het belang van de beleggingen in dekkingswaarden, maar ook doordat ze er nog een percentage van de geraamde toekomstige winst in kunnen opnemen, wat alleen voor deze activiteitengroep mogelijk is.



Weerstandstests

Door de marktwaarde van de aandelen fictief met 25% te verminderen, verslechtert de solvabiliteitsratio „gecorrigeerde marge/vereiste marge” met 110 procentpunt, van 280% tot 170%.

Een waardevermindering met 15% van de beleggingen in onroerende goederen, hypothecaire leningen en leasing-rechten zou dan weer een veel minder uitgesproken gemiddelde verslechtering van de solvabiliteitsratio’s meebrengen, aangezien ze beperkt zou blijven tot een dertigtal procentpunten.

Met een vermindering met 5% van de marktwaarde van de obligaties zou de gecorrigeerde solvabiliteitsratio 80 procentpunt lager liggen en uitkomen op ongeveer 200% van de marge die de huidige reglementering vereist. Het overgrote aandeel van de obligaties verklaart de omvang van deze daling, die de kwetsbaarheid van de sector voor rentevoetschommelingen en de complexiteit van het actief/passief-beheer van de verzekeraars aantoont.

Het laatste scenario dat de CDV in overweging neemt, is meteen ook het lastigste; een vermindering met 50% van de waarde van de vorderingen zou immers neerkomen op een gecorrigeerde solvabiliteitsratio van 160%, komende van 280%.

7. Ontwikkeling van de voornaamste resultaten

7.1. LEVENSVZERKERINGEN: OP ZOEK NAAR MEER VEILIGHEID

Zowel premies als technische voorzieningen zijn tussen 1998 en 2002 met ruim 70% toegenomen.

De levensverzekeringsverrichtingen kennen in 2002 een nominale groei van 8,6%, wat het totaalvolume van de premies op 14,4 miljard euro brengt. Deze groei is uitsluitend toe te schrijven aan tak 21, waarvan het incasso met 39% stijgt, terwijl tak 23 voor het tweede opeenvolgende jaar achteruitgaat. Deze beweging weerspiegelt het gedrag van de verzekerden, die na de tegenvallende beursprestaties van de jongste twee jaren, opnieuw terugkeren naar verzekeringsproducten met gewaarborgde opbrengst.

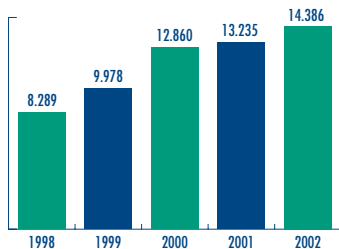
De forse groei van het premie-inkomen voor de producten „universal life” verklaart de daling van de kos-

ten- en commissieloonpercentages van deze tak. De financiële opbrengsten zijn negatief in 2002, wat te verklaren valt door de belangrijke waardecorrecties in tak 23. Een afzonderlijke analyse is dus nodig voor de verrichtingen met gewaarborgde rentevoet (zie hieronder).

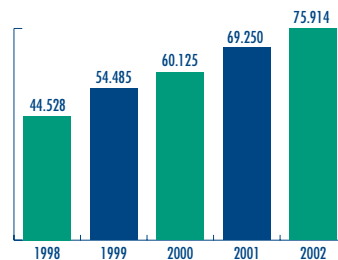
Het netto technisch-financiële tekort ligt in 2002 op -1,5% van de premies.

Het verschil tussen de saldi voor en na winstdeelname (WD), uitgedrukt in procent van de technische voorzieningen, vermindert geleidelijk in de loop van de waarnemingsperiode. Het bedraagt 0,2% van de technische voorzieningen in 2002, tegenover 0,6% in 1998. De afgenomen winstdeelnemingen moeten natuurlijk gezien worden in de context van de daling van het financiële rendement.

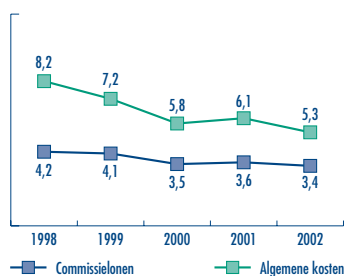
Premies (in miljoenen euro)



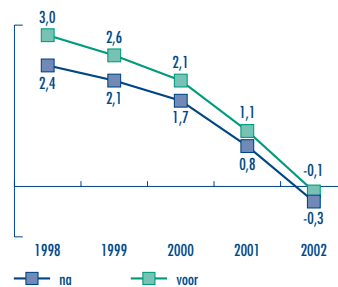
Gemiddelde technische voorzieningen (in miljoenen euro)



Commissielonen en algemene kosten (in % van de verdiende premies)



Netto technisch-financiële saldi vóór en na WD (in % van de voorzieningen leven)



Leven Individueel met gewaarborgd rendement (tak 21)

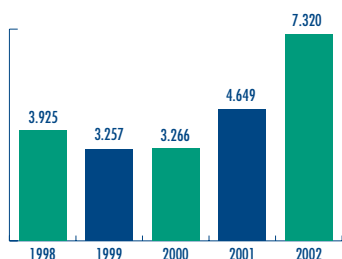
De beursperikelen en de aanhoudend lage rentevoeten hebben in 2002 heel wat beleggers opnieuw bekeerd tot verzekeringsproducten met een gewaarborgd rendement, in het bijzonder de zogeheten „universal life“-producten.

Het succes van die producten in 2001 zet zich dus voort in 2002, wat de groei van de individuele levensverzekeringsproducten van tak 21 stuwt tot 57% in 2002, tegenover 40% in 2001. Het totale premievolume loopt aldus op tot 7,3 miljard euro in 2002, tegenover 4,7 miljard in 2001 en 3,3 miljard in 2000.

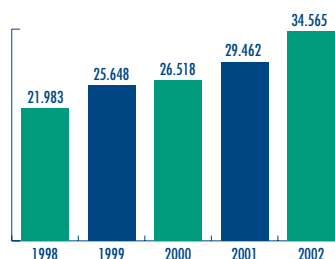
De sterke groei van het premie-inkomen verklaart de aanzienlijke vermindering van de kosten- en commissie- loonpercentages.

Er is een uitgesproken daling van de financiële opbrengsten, uitgedrukt in procent van de technische voorzieningen: 3,1% in 2002 tegenover 9,7% in 1998. Voor de eerste keer zakt het aan de technische voorzieningen toegerekende rendement onder de gewaarborgde technische rentevoeten. Een daling die meteen die van de ook in procent van de voorzieningen uitgedrukte technisch-financiële saldi verklaart, die voor de eerste keer negatief zijn. Sommige ondernemingen maken echter nog winst aangezien het winstdelingspercentage, dat er weliswaar op achteruit gaat in vergelijking met de voorgaande boekjaren, 0,2% bedraagt in 2002.

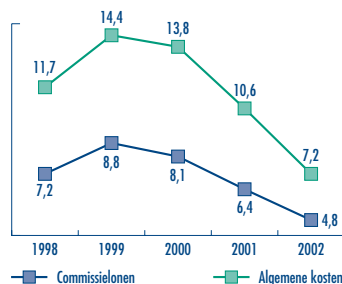
Premies (in miljoenen euro)



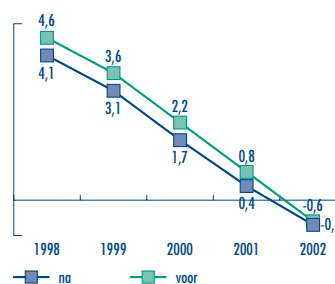
Gemiddelde technische voorzieningen (in miljoenen euro)



Commissielonen en algemene kosten (in % van de verdiende premies)



Bruto technisch-financiële saldi vóór en na WD (in % van de voorzieningen leven)



Leven Groep met gewaarborgd rendement (tak 21)

Het incasso van „leven groep” stijgt met 9,3% en loopt aldus op tot 3,3 miljard euro, waarvan 3,2 afkomstig is uit tak 21. Deze groei is uitsluitend toe te schrijven aan de verrichtingen met een gewaarborgde rentevoet, die met 10% stijgen onder impuls van stortingen van koopsommen, terwijl de met beleggingsfondsen verbonden verzekeringen 11% achteruitgaan.

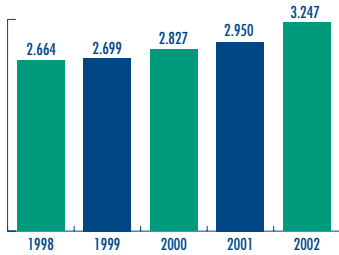
De resultaten van de groepsverzekeringsverrichtingen vertonen een ontwikkeling die erg vergelijkbaar is met die van de activiteiten „leven individueel”. De financiële resul-

taten, uitgedrukt in procent van de technische voorzieningen, gaan er duidelijk op achteruit tegenover de uitzonderlijke prestaties van 1998. Voor de eerste keer zakt het aan de technische voorzieningen toegerekende rendement, 4,1% in 2002, onder de technische rentevoet van 4,75%.

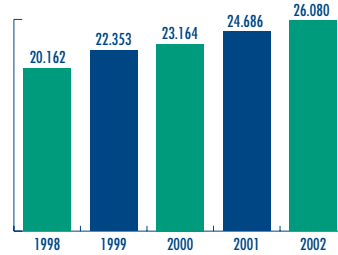
Als gevolg van die achteruitgang zakken de resultaten van die verrichtingen eveneens in het rood.

De dotaties aan de winstdeelnemingen nemen eveneens af; terwijl ze in 1998 0,8% van de technische voorzieningen uitmaakten, is dat in 2002 nog maar 0,4%.

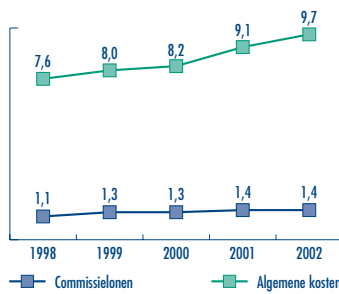
Premies (in miljoenen euro)



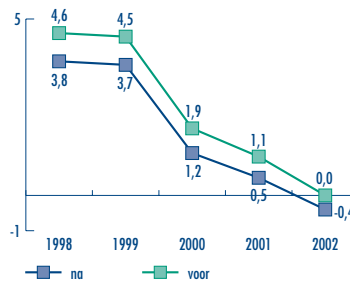
Gemiddelde technische voorzieningen (in miljoenen euro)



Commissielonen en algemene kosten (in % van de verdiende premies)



Bruto technisch-financiële saldi vóór en na WD (in % van de voorzieningen leven)



7.2. VERZEKERINGEN NIET-LEVEN

7.2.1. Arbeidsongevallen (wet van 1971): alarmpeil

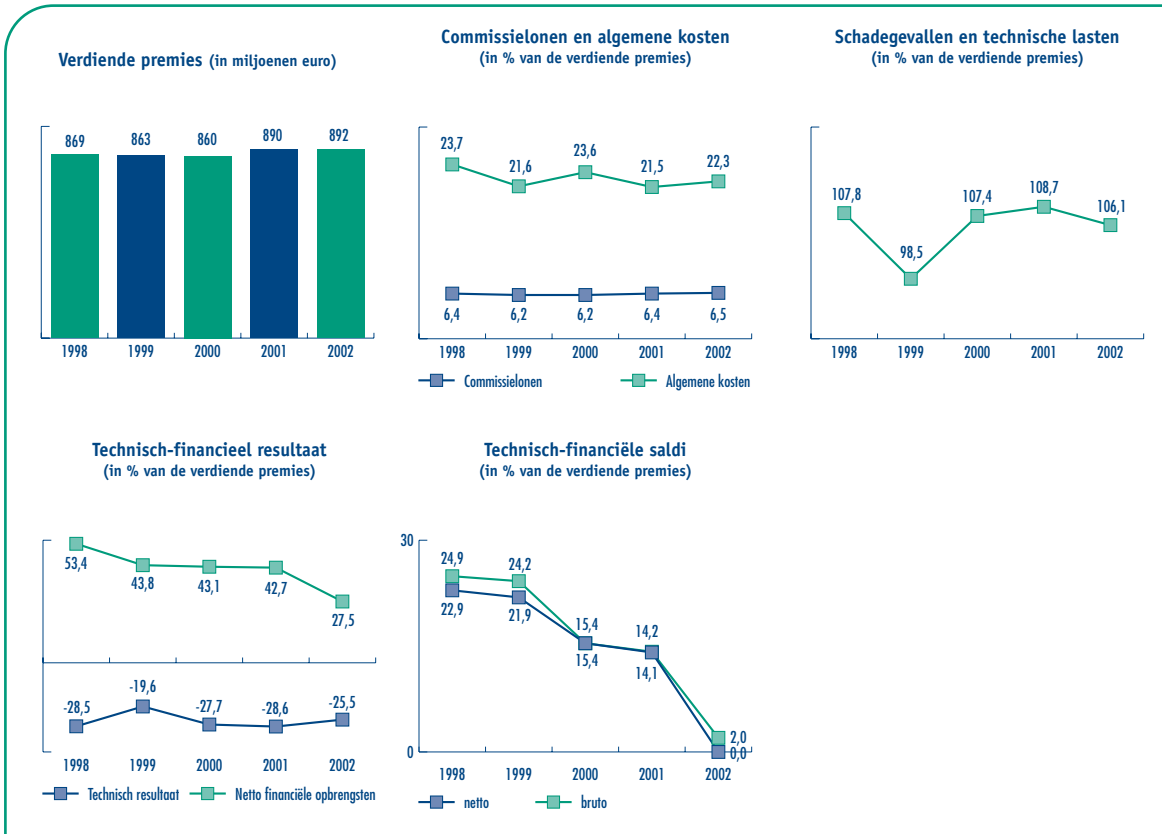
De incasso's voor de tak Arbeidsongevallen groeien in 2002 slechts met een bescheiden 0,9%, tegenover 4,6% in 2001. Terwijl het incasso voor de verzekeringen conform de wet van 1967 (overheidssector) met 10% stijgt, gaan de verrichtingen conform de wet van 1971 (particuliere sector) met 0,3% achteruit in vergelijking met 2001. Het samengaan van een scherpe concurrentiestrijd en een slechte economische conjunctuur is dus blijven wegen op de groei van die incasso's.

In die moeilijke context was 2002 vooral het jaar van verschillende aanvragen voor tariefverhogingen, gemiddeld zo'n 7%. Die verhogingen zijn gerechtvaardigd door de duurdere herverzekeringsprogramma's en de impact

van externe factoren die zorgen voor hogere technische lasten, zoals de toename van de voorzieningslast als gevolg van de lagere technische interestvoet. De gevolgen ervan zullen pas gedeeltelijk zichtbaar worden in de incasso's voor 2003, gelet op de zwakkere dan voorziene groei van de verzekerde loonsom.

De algemene kosten en de commissielonen stijgen lichtjes. De lichte daling van het technische tekort wordt verklaard door die van de schadekosten en andere technische kosten.

De tot eind 2001 stabiele financiële opbrengsten dalen met ongeveer vijftien procentpunten. De samenloop van die verschillende factoren, gekoppeld aan de duurdere afgestane herverzekering, leidt tot een netto technisch-financieel saldo dat maar net een evenwicht vertoont, tegenover 14,1% in 2001.



7.2.2. BOAR: incasso veert op

De door ups en downs gekenmerkte ontwikkeling van het technisch resultaat wordt verklaard door die van de schade-last. De commissielonen en algemene kosten blijven rela-tief gezien stabiel, rond 40% van de premies.

De financiële opbrengsten gaan er sinds eind 1999 duide-lijk op achteruit. Tussen dat ogenblik en eind 2000 bedraagt de vermindering, uitgedrukt in procent van de premies, zo'n 15 punten.

Als gevolg van de daling van de financiële opbrengsten duikt het technisch-financiële saldo in het rood, namelijk tot -0,8% van de premies eind 2002, na drie jaar eerder een piek van 11,8% bereikt te hebben.

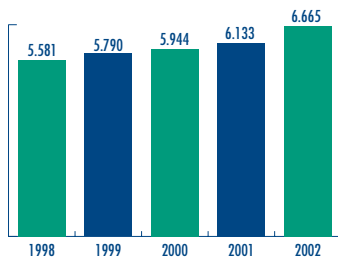
Rekening houdende met de stijging van de prijs van de afgestane herverzekering, bedraagt het netto technisch-

financiële saldo van de BOAR-takken -2,8% van de ver-diende premies, tegenover +1,2% het jaar voordien.

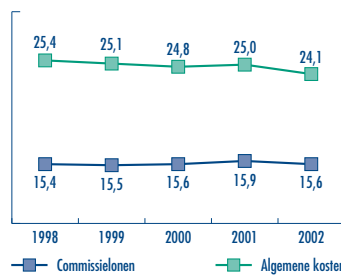
Het in 2002 in BOAR (Brand, Ongevallen, Aanverwante risico's) geleden boekhoudkundig verlies bedraagt zo 183 miljoen euro.

Het volgende hoofdstuk maakt een „gezondheidsbalans“ van de belangrijkste BOAR-takken op, rekening houdend met de gegevens van de Controledienst voor de Verzeke-ringen en de steekproeven die de BVVO bij de onderne-mingen gehouden heeft. Het overzicht is beperkt tot de tak-ken die meer dan één procent van de markt uitmaken. De gegevens voor de takken met een te beperkt incasso wer-den door plaatsgebrek niet in dit document opgenomen. Geïnteresseerden kunnen ze altijd bij de BVVO opvragen.

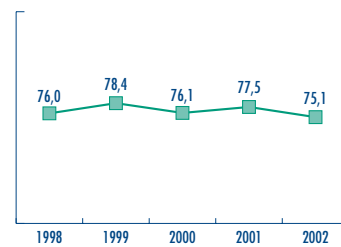
Verdiende premies (in miljoenen euro)



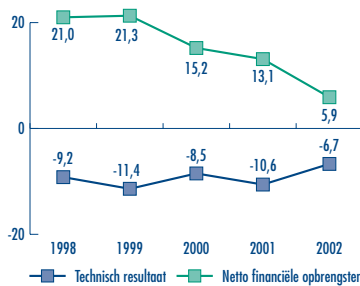
Commissielonen en algemene kosten (in % van de verdiende premies)



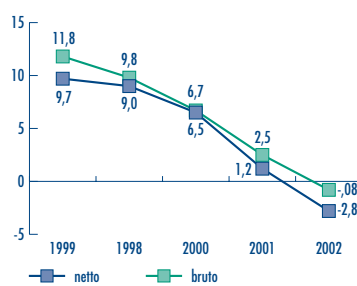
Schadegevallen en technische lasten (in % van de verdiende premies)



Technisch-financieel resultaat (in % van de verdiende premies)



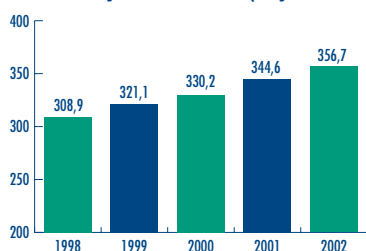
Technisch-financiële saldi (in % van de verdiende premies)



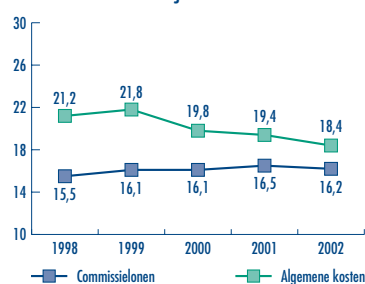
8. Analyse van de belangrijkste BOAR verrichtingen

8.1. ONGEVALLEN: WEINIG VRAAG VOOR VOORBEELDIGE TAK

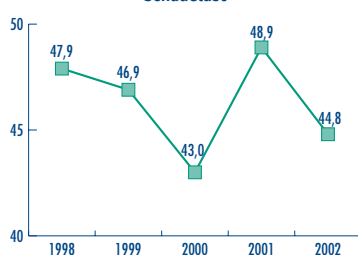
Premies en bijkomende kosten (miljoenen euro)



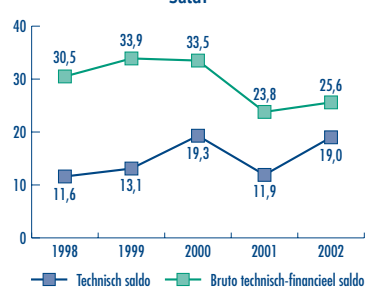
Bedrijfsratio's



Schadelast



Saldi



In 2002 neemt het incasso (premies en bijkomende kosten) voor de tak ongevallen toe met 3,5%. Het incasso van de collectieve ongevallenverzekering stijgt hierbij met 7,8%, terwijl dit van de algemene individuele ongevallenverzekering daalt met 1%. Ondernemingen die een groei noteren in de collectieve ongevallenverzekering kennen dikwijls een terugval in de individuele ongevallenverzekering en vice versa.

Een aantal ondernemingen hebben zich toegelegd op de verkoop van de bestuurdersdekking, wat resulteert in een stijging van het incasso met 6,6%.

De schadelast (zonder interne kosten) in functie van de verdiende premies daalt in 2002 met 4 procentpunten en bedraagt 44,8%. Voor de meeste producten uit de tak

ongevallenverzekering blijft de schaderatio binnen de perken. Enkel voor de zogenaamde bestuurdersverzekering die de laatste jaren aan populariteit won, noteren we een schaderatio van 80%. De uitkeringen blijven hierbij beperkt, maar de voorzieningen nemen toe met de helft van het incasso.

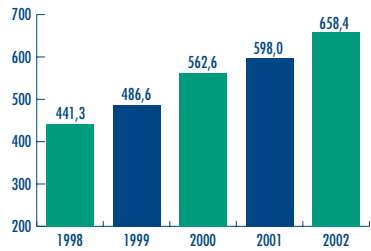
Niettegenstaande de verder afnemende beleggingsopbrengsten stijgt het bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies in 2002 met 2 procentpunten en bedraagt 25,6%.

Voor de bestuurdersverzekering wordt er in 2002 een tekort genoteerd van 3,2%, in tegenstelling tot de verkeersindividuele ongevallenverzekering met forfaitaire vergoedingen.

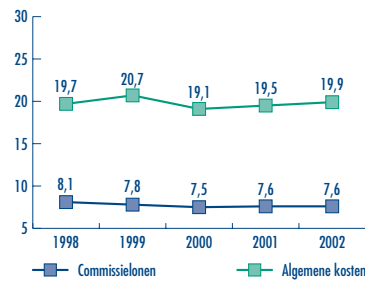
Product	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies (%)	
		2001	2002
Algemene individuele	42,5	14,4	13,8
Verkeersindividuele	16,6	35,9	30,8
Collectieve	36,1	30,3	39,8
Andere	4,8	22,2	14,8

8.2. ZIEKTE: VRAAG BLIJFT GROEIEN, RESULTAAT BLIJFT DALEN

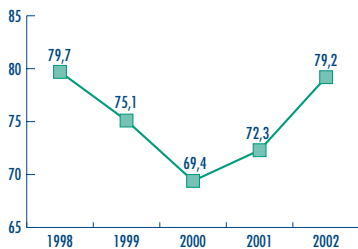
Premies en bijkomende kosten (miljoenen euro)



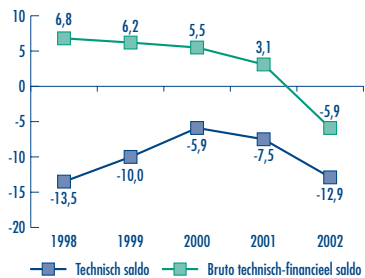
Bedrijfsratio's



Schadelast



Saldi



Waar de groei van het incasso voor de tak ziekte in 2001 beperkt bleef tot 6,3%, krijgen we in 2002 opnieuw een toename van 10,1%. De omzet van de branche is op zeven jaar tijd verdubbeld. Dit succes is voornamelijk te danken aan de populariteit van zowel de individuele als de collectieve hospitalisatieverzekering. De Belgen worden zich meer en meer bewust van het nut van een hospitalisatieverzekering, gezien de stijgende hospitalisatiekosten en het gelijkblijvende of afnemende deel van de tussenkomst vanuit de sociale zekerheid.

vergrijzing getransfereerd naar de gewone voorzieningen. Zonder deze transfer stijgt de schaderatio in 2002 slechts met 4 procentpunten.

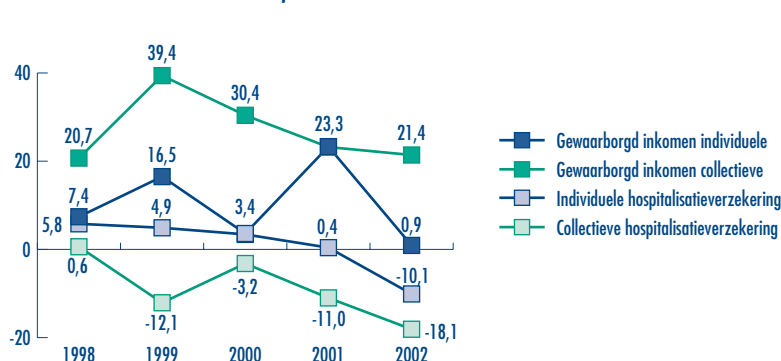
Het technisch saldo in functie van de verdiende premies, waarop deze verschuiving van voorzieningen geen impact heeft, kent in 2002 een terugval van 5,4 procentpunten. In combinatie met de afnemende beleggingsopbrengsten veroorzaakt dit een tekort van bijna 6% van de verdiende premies.

De schadelast (zonder interne kosten en voorzieningen voor vergrijzing) stijgt in 2002 met 7 procentpunten van de verdiende premies.

De stijgende hospitalisatiekosten veroorzaken in 2002 tekorten van 10% in de individuele en 18% in de collectieve hospitalisatieverzekering. Een mogelijkheid om de rentabiliteit voor deze verzekeringen naar de toekomst toe te vrijwaren, ligt in de koppeling van de premies aan de evolutie van de hospitalisatiekosten.

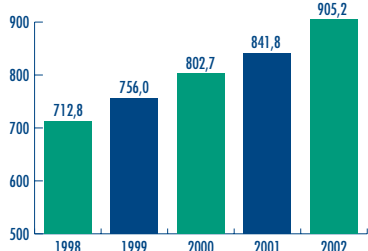
In 2002 werd er door één onderneming, op vraag van de CDV, een aanzienlijk deel van de voorzieningen voor

Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies

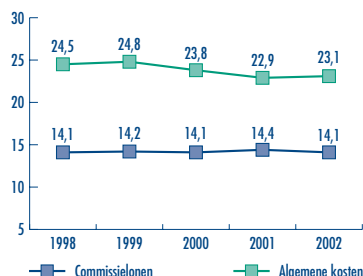


8.3. VOERTUIGCASCO: BETERSCHAP, VRIJWEL OVER DE HELE LIJN

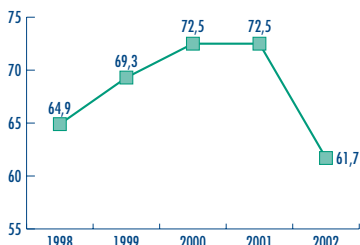
Premies en bijkomende kosten (miljoenen euro)



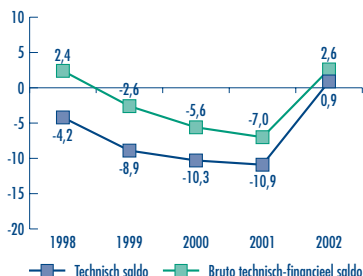
Bedrijfsratio's



Schadelast



Saldi



Terwijl het aantal nieuwe voertuigen tussen 1998 en 2000 steeg met 14%, kende het tussen 2000 en 2002 een terugval van 10%. Daarnaast neemt de index die de kostprijs van nieuwe wagens volgt slechts toe met 1,8% in 2002. Niettegenstaande deze ontwikkelingen stijgt het incasso voor de tak voertuigcasco in 2002 met 7,5%. Deze toename volgt gedeeltelijk uit tariefverhogingen voor de categorie toerisme en zaken.

Na een toename van de schadelast (zonder interne kosten) in functie van de verdiende premies tijdens de voorgaande jaren, daalt hij in 2002 met 11 procentpunten en bedraagt 61,7%. Voor de „materiële schade toerisme en zaken” en de „materiële schade vervoer van zaken tot 3,5 T” is de schaderatio echter minder gunstig en bedraagt respectievelijk 74,7% en 66,1%.

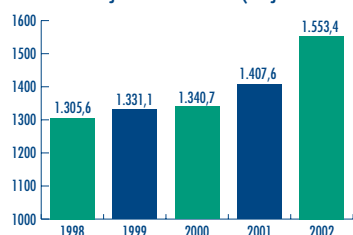
Zoals blijkt uit de onderstaande tabel leiden deze hoge schaderatio's tot verliezen voor deze producten. De producten „materiële schade toerisme en zaken” en „materiële schade vervoer van zaken tot 3,5 T” zijn al enige jaren verlieslatend. Zowel in 2001 als in 2002 verbeteren de resultaten zich echter.

Voor de totale tak voertuigcasco wordt er in 2002 echter opnieuw een positief technisch saldo genoteerd. Ondanks de sterk gedaalde beleggingsopbrengsten die in deze branche overigens minder doorwegen dan in de tak BA Auto, stijgt het bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies boven het niveau van de voorgaande jaren uit en bedraagt 2,6%.

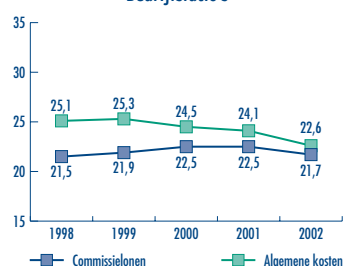
Categorie	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies voor 2002 (%)		
		Materiële schade	Diefstal	Andere
Toerisme en zaken	83,6	-11,8	25,8	21,6
Vervoer van zaken MTM tot 3,5 T	6,7	-4,5	20,7	25,5
Vervoer van zaken MTM > 3,5 T	8,2	18,7	42,9	36,1

8.4. BRAND: HERSTEL BIJ DE BEDRIJVEN, MAAR STORM DOET EENVOUDIGE RISICO'S DE DAS OM

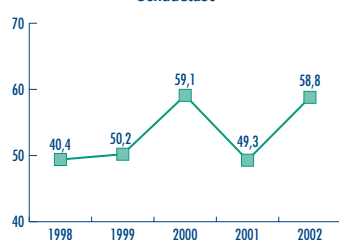
Premies en bijkomende kosten (miljoenen euro)



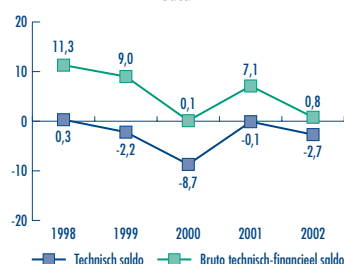
Bedrijfsratio's



Schadelast



Saldi



Het incasso van de tak brand neemt in 2002 fors toe, met 10,4%. Voor de categorie woningen neemt het incasso in 2002 met 6,9% toe, terwijl de stijging van de ABEX-index slechts 4,1% bedraagt.

Bij de ondernemingen eenvoudige risico's bedraagt de toename 14,2% en voor de ondernemingen speciale risico's zelfs 30,1%, door toedoen van tariefverhogingen ten gevolge van de strengere voorwaarden van de herverzekeraars na de aanslagen van 11 september 2001.

De schadelast (zonder interne kosten en voorzieningen voor equalisatie) in functie van de verdiende premies stijgt in 2002 opnieuw tot zijn niveau van 2000, en bedraagt 58,8%, in de eerste plaats ingevolge de storm van oktober 2002. De verzekeraars behandelden hiervoor zo'n 115.000 schadedossiers met een totale schade van om en bij de 120 miljoen euro. Dit speelt een grotere rol bij de eenvoudige risico's dan bij de speciale risico's, daar het product storm er een belangrijker deel uitmaakt.

De verslechtering van het technisch saldo blijft echter binnen de perken door de afnemende algemene kosten en commissielonen in functie van de verdiende premies en door het vrijkomen van voorzieningen voor equalisatie. Door de beleggingsopbrengsten in rekening te brengen, blijft het bruto technisch-financieel saldo nipt positief.

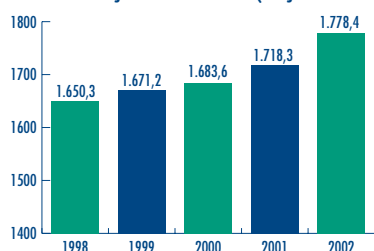
Onderstaande tabel geeft, voor 2001 en 2002, het bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies per categorie weer.

Hieruit blijkt een tekort voor elke categorie van eenvoudige risico's. Naast de tekorten veroorzaakt door de storm van oktober 2002, is het onderdeel „brand en aanverwante gevaren, elektriciteit” verlieslatend voor de categorieën woningen, ondernemingen en andere. Daarenboven noteert men in 2002, zoals in de voorgaande jaren, opnieuw een tekort van meer dan 10% voor de diefstal in woningen.

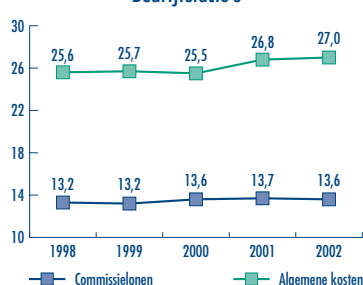
Categorie	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies (%)	
		2001	2002
Eenvoudige risico's			
Woningen	57,9	10,0	-1,7
Landbouwriscio's	3,0	12,9	-6,4
Ondernemingen	14,0	2,5	-4,2
Andere	5,1	4,7	-7,2
Speciale risico's			
Alles, behalve technische verzekeringen	14,9	-6,0	15,7
Technische verzekeringen	5,1	15,4	10,6

8.5. BA MOTORRIJTUIGEN: VERLIEZEN IN ELKE CATEGORIE

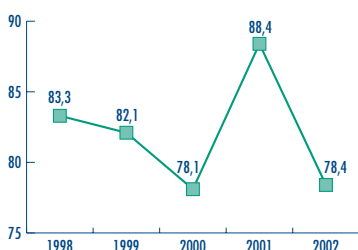
Premies en bijkomende kosten (miljoenen euro)



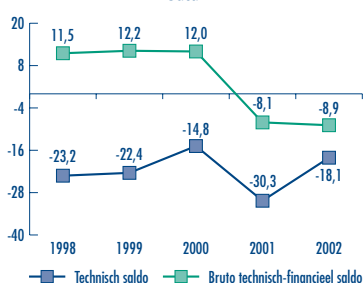
Bedrijfsratio's



Schadelast



Saldi



In de periode 1998 – 2001 nam het incasso voor de tak motorrijtuigen slechts toe met 4,1%. In 2002 stijgt het incasso met 3,5%: de resultaten van de eerste aanvragen tot tariefverhoging worden zichtbaar.

Gezien het aantal voertuigen in 2002 verder toenam, leidt de incassostijging voor de toerisme en zaken van 3%, tot een toename met 2,2% van de gemiddelde premie. De concurrentie blijft groot.

De schadelast (zonder interne kosten) daalt in 2002 tot zijn niveau van 2000 en bedraagt 78,4% van de verdiende premies. De uitkeringen zijn in 2002 vergelijkbaar met deze van 2001. De periodieke aanpassingen van de indicatieve tabel van de vergoeding van lichamelijke letsels blijft een schoksgewijs effect hebben op het aanleggen van schadevoorzieningen: dat was met name in 2001 het geval, veel sterker dan in 2002. De schade-ratio blijft aanzienlijk voor het vervoer van zaken, 88,5% voor het vervoer van minder dan 3,5 T en 96,3% voor het vervoer van meer van 3,5T.

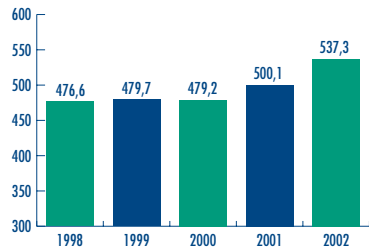
De verbetering van het technisch saldo in 2002 weegt echter niet op tegen de sterk afnemende beleggingsopbrengsten met opnieuw een verlies van meer dan 8% van de verdiende premies tot gevolg.

Onderstaande tabel geeft, voor 2001 en 2002, het bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies per categorie weer. In 2002 is elke categorie verlieslatend: ook tweewielers gingen in 2002 kopje onder, de tak autobussen en autocars is er het ergst aan toe. De reeds aan de minister van Economie aangevraagde premieverhogingen voor toerisme en zaken zullen hard nodig zijn om de tak opnieuw rendabel te maken. Naast de tarieven voor toerisme en zaken zullen ook de tarieven voor het vervoer van zaken moeten aangepast worden om tegemoet te komen aan het wegvallen van de hoge financiële inkomsten.

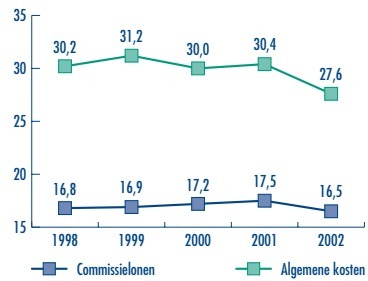
Categorie	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies (%)	
		2001	2002
Toerisme en zaken	77,4	-5,4	-5,8
Vervoer zaken MTM tot 3,5 T	8,5	-12,9	-19,3
Vervoer zaken MTM > 3,5 T	9,6	-26,7	-24,6

8.6. ALGEMENE BA: RESULTAAT IN DUIKVLUCHT, MAAR „FAMILIALE” REDT HET

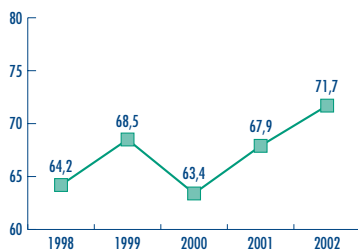
Premies en bijkomende kosten (miljoenen euro)



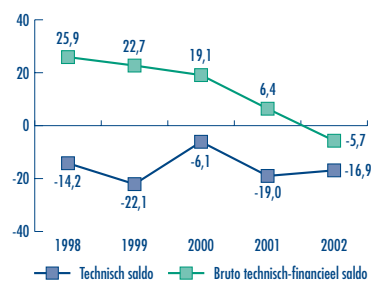
Bedrijfsratio's



Schadelast



Saldi



In 2002 neemt het incasso voor de tak algemene BA toe met 7,4%. Voor de „BA exploitatie en na levering” stijgt het incasso met 13% en voor de „BA beroepen” met 6,5%. Deze toenames vloeien voort uit een aantal tariefwijzigingen ten einde opnieuw te komen tot een meer realistisch premieniveau, dat rekening houdt met de daling van de beleggingsopbrengsten en de stijgende kosten van de herverzekering. In dit klimaat speelt natuurlijk de concurrentie tussen de ondernemingen en is verschuiving van contracten (onder meer door sanering van portefeuilles) een normale zaak.

De schadelast (zonder interne kosten en voorzieningen voor egalisatie) stijgt tot 71,7% van de verdiende premies. Deze stijging vloeit voort uit een toename van de voorzieningen voor de categorieën „BA exploitatie en na levering” en „BA beroepen”. Door de afname van de algemene kosten en commissielonen ten opzichte van de

verdiende premies, verbetert het technisch saldo in functie van de verdiende premies lichtjes.

De algemene BA omvat een aantal verzekeringsproducten met een lange afwikkelingsperiode van de schadelast. Het uiteindelijke resultaat van deze verzekeringsactiviteiten is bijgevolg sterk afhankelijk van de beleggingsopbrengsten.

In 1998 en 1999 bedroegen de beleggingsopbrengsten nog 40% van de verdiende premies, terwijl ze in 2002 slechts 11% bedragen. Het bruto technisch-financieel saldo kent hierdoor tijdens de afgelopen jaren een forse terugval en vertoont in 2002 een tekort van 5,7% van de verdiende premies.

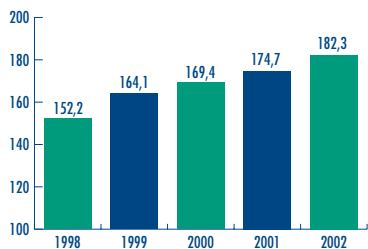
Onderstaande tabel geeft, voor 2001 en 2002, het bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies per product.

Product	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies (%)	
		2001	2002
BA privé leven	24,0	8,7	6,8
BA exploitatie en na levering	50,0	1,8	-10,1
BA beroepsleven	17,3	13,2	-17,9

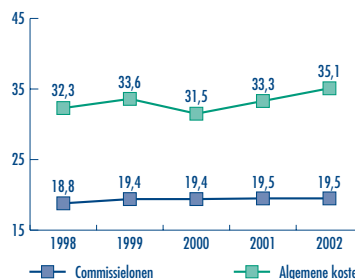
8.7. RECHTSBIJSTAND: BROZE CIJFERS, RODE CIJFERS

Rechtsbijstand voertuigen

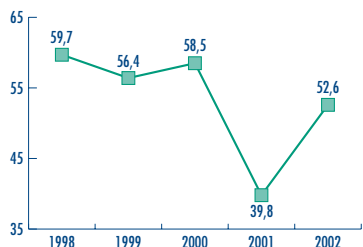
Premies en bijkomende kosten (in miljoenen euro)



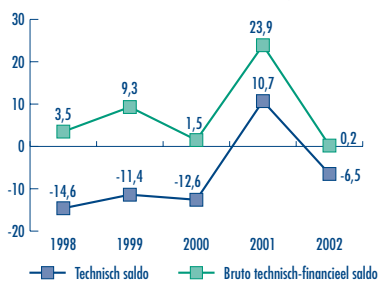
Bedrijfsratio's in functie van de verdiende premies



Schadelast in functie van de verdiende premies



Saldi in functie van de verdiende premies



Het incasso voor de **rechtsbijstand voertuigen** stijgt in 2002 verder met 4,4% en bedraagt 182,3 miljoen euro.

De gunstige resultaten in 2001 waren het gevolg van een herschikking van de voorzieningen binnen enkele ondernemingen. Indien men abstractie maakt van deze ondernemingen bekomt men in 2001 een schaderatio van 52,6%, een technisch saldo -7,1% en een bruto technisch-financieel saldo van 2,9%. Deze resultaten, die veel meer in de lijn van de verwachtingen liggen, zijn gebaseerd op een steekproef van 86,2% van de markt.

Bij vergelijking van de resultaten van 2002 met deze resultaten, volgt dat de schadelast (zonder interne kosten) zich in 2002 op hetzelfde niveau situeert als in 2001. Het technisch saldo kent dan een lichte verbetering en bedraagt - 6,5%.

Terwijl het technisch saldo zich over de afgelopen jaren aanzienlijk verbeterde, heeft de afname van de beleggingsopbrengsten een verslechtering van het bruto technisch-financieel saldo tot gevolg. In 2002 is het product rechtsbijstand voertuigen juist in evenwicht, het bruto technisch-financieel resultaat bedraagt 0,2% van de verdiende premies. Verschillende verzekeringsondernemingen zijn reeds begonnen met of plannen premieverhogingen om tegemoet te komen aan de lage beleggingsopbrengsten en zodoende het product rendabel te houden.

Andere rechtsbijstand

In 2002 neemt het incasso voor de **rechtsbijstand andere dan voertuigen** met 9,4% toe, ingevolge premieverhogingen en een toename van het aantal contracten.

De algemene kosten in functie van de verdiende premies, die bij de hoogste liggen in de niet-leven producten, dalen over de afgelopen vijf jaar met meer dan 5 procentpunten.

Door de afgenomen beleggingsopbrengsten vertoont het bruto technisch-financieel saldo in 2002 een aanzienlijk tekort, zijnde 28,8% van de verdiende premies. De CDV heeft trouwens verschillende ondernemingen aangeschreven om maatregelen te nemen ten einde een halt toe te roepen aan de aanhoudende structurele tekorten.

De tekorten van de laatste jaren zijn in eerste instantie afkomstig van de rechtsbijstand privé-leven gekoppeld aan de polissen BA privé-leven. Het betreft een beperkte dekking rechtsbijstand. BVVO cijfers tonen aan dat de zuivere premie voor dit product zo'n 11 euro bedraagt, terwijl er op de markt voor dit product commerciële premies tussen 7 en 14 euro worden gevraagd.

Gezien de resultaten zullen de premieverhogingen, die gepland zijn of reeds doorgevoerd worden, voor de rechtsbijstand andere dan voertuigen belangrijker zijn dan voor de rechtsbijstand voertuigen.

